

ARCHITECTUUR MAKEN INSPIREERT TOT CIRCULAIR BOUWEN

WOONHUIS EN KANTOOR DE
GOUVERNEUR IS IN MEERDERE
OPZICHTEN ONDERSCHIEDEND.
HET VULT OP UITGEBALANCEERDE
WIJZE EEN 'VERGETEN' KAVEL
OP IN EEN GEWONE STRAAT IN
HET OUDE WESTEN. HIERBIJ IS
IN DE GEVELS EEN BAKSTEEN
TOEGEPAST WAARIN VOOR
ZEVENTIG PROCENT PUIN IS
VERWERKT.

Tekst: Kees Hagendijk

De Gouvernestraat in Rotterdam-Oude Westen is een mengeling van vooroorlogse oudbouw, wederopbouw en stadsvernieuwing uit de jaren tachtig van de vorige eeuw. Ongeveer halverwege de straat is een bakstenen pand van veel jonger datum tegen een blok van twee oude panden aangebouwd. Dit is woonhuis en kantoor De Gouverneur dat de architecten Nina Aalbers en Ferry in 't Veld van bureau Architectuur Maken voor zichzelf ontwierpen. Het pand van vier lagen hoog wordt aan de linkerzijde, met een smalle steeg ertussen, geflankeerd door een blok Stadsvernieuwing.

Woonhuis op een vergeten kavel in de Gouvernestraat met een gevel van circulaire bakstenen (foto: Ossip van Duivenbode).

VERGETEN PLEKKEN

De ideale woning voor jezelf ontwerpen is de droom van bijna elke architect maar het verhaal achter De Gouverneur is extra geschakeerd. De jonge architecten en levenspartners vertellen hoe ze een keer deelnamen aan een stadsexcursie vanuit het project Klein en Fijn van de gemeente Rotterdam. Dit richt zich op het in kaart brengen van kleine restkavels her en der in de stad met het doel deze tot ontwikkeling te brengen. “Op zo’n vergeten plek een woning bouwen, sprak ons enorm aan”, zegt Ferry. “Met die blik gericht op vergeten kavels zijn wij daarna zelf gaan kijken in wijken waar we wel zouden willen wonen. Toen stuitten we op deze plek. Het was een soort brede steeg met aan weerszijden blinde gevels en een hek ervoor.”

Nina legt uit hoe er in Rotterdam zowel bij de naoorlogse wederopbouw van de gebombardeerde stad als bij de stadsvernieuwing heel wat ontbrekende of onhandige aansluitingen met de bestaande bebouwingen in zijn gesloten. “Deze gaatjes opvullen maakt de stad weer een beetje mooier.” Het is tevens duurzaam restructuurde binnen de stad te benutten om groene ruimte rondom de stad te kunnen sparen.

STONECYCLING

Goede architecten maken het zichzelf niet gemakkelijk. Voor het doordachte, consequente en uitgebalanceerde ontwerp van De Gouverneur (“Het heeft twee jaar al onze vrije tijd gekost”, zegt Nina) is een heel bijzondere materialisatie gekozen. In de ontwerpfasen kwamen de architecten in contact met het bedrijf Stonecycling dat een intrigerend product had ontwikkeld: een baksteen gemaakt van afgekeurde klei en voor 70% vermengd met sloop- en bouwpuin. “Het was meteen duidelijk: die willen wij toepassen”, zegt Ferry. “Als architect voel ik me verantwoordelijk voor een goed ontwerp, maar ook voor wat dat gebouwde ontwerp voor de stad of de maatschappij zou betekenen. En als het je eigen woning betreft ben je dubbel verantwoordelijk want je bent ook de opdrachtgever.” Zelf opdrachtgever zijn maakt innovatieve oplossingen eenvoudiger. “Als je nieuwe dingen voorstelt aan een opdrachtgever of aannemer is altijd de eerste vraag: ‘Kun je me een voorbeeld laten zien waar het al toegepast is?’ Dat is ook wel begrijpelijk: een innovatieve oplossing vergt enige durf. Rotterdam is wel een stad die open staat voor dit soort experimenten. Er zijn nog dingen mogelijk waar mensen in andere steden echt van opkijken.”

SPROKKELACTIES

De waste-based-bricks in de gevels van De Gouverneur – waarin stukjes keramiek afkomstig van toiletputten voor glinstering zorgen – hebben 15 ton puin van de Nederlandse afvalberg afgehaald. Bovendien worden deze gerecyclede bakstenen op een lagere temperatuur gebakken. Bij gebruik op grotere schaal zal de materiaal- en energiebesparing dus substantieel oplopen.

Toenemend hergebruik van afval en restmateriaal opdat gebruik van nieuwe grondstoffen afneemt, wordt nu circulariteit genoemd. Het streven is uiteindelijk de kringloop te kunnen sluiten.

Voor Architectuur Maken is de mogelijkheid van circulariteit nu een vast onderdeel van ontwerp opdrachten. Voor het interieur van afvalenergiebedrijf AVR, een opdracht in samenwerking met Fokkema & Partners, wordt gezocht naar mogelijkheden om het interieur compleet waste-based te maken. Voor het ontwerp van een particulier Duinhuis geldt de opdracht om alleen duurzame en natuurlijke materialen te verwerken, met het accent op hergebruik. “Op de kavel gaan we een loods neerzetten om materialen die we overal vandaan sprokkelen op te slaan”, vertelt Nina. “We moeten nog wel een paar sprokkelacties houden voor er gebouwd kan worden.”

Op een originele, participatiegerichte wijze passen de architecten het waste-based principe ook toe bij de verbouwing van het clubhuis van Speeltuinen Weena. Kinderen verzamelen PET-flessen waarvan het ingeschakelde Rotterdamse bureau Better Future Factory tegels maakt. Met hun zogenoemde New Marble tegels wordt het clubhuis van een nieuwe gevel voorzien. “We vinden voor veel projecten snel partners binnen ons Rotterdamse netwerk”, verklaart Ferry.

EUROMAST VAN HOUT

Architectuur Maken behoort tot een reeks van ondernemers die te vinden zijn op de website van Rotterdam Circulair, dat zich richt op het versnellen van een circulaire economie door samenwerking en kennisdeling (zie kader). Op de website staan meer circulaire initiatieven van enthousiaste Rotterdamse ondernemers. “Door te laten zien waar we mee bezig zijn, vinden we niet alleen sneller partners binnen Rotterdam maar inspireren we ook anderen.”

Nina en Ferry hebben nog een andere intrigerende invulling gegeven aan circulariteit. Met het onderzoek en de workshop ‘De Euromast – circulair gebouwd’ hebben ze hét icoon van de Rotterdamse Wederopbouw opnieuw ontworpen op basis van voornamelijk

hout. “De eerste reactie van mensen is dan: ‘Die enorme Euromast van hout, dat kan toch niet!’ Maar samen met constructeur Rutger Snoek laten we zien dat het mogelijk zou zijn. Architectuur bestaat denk ik voor een belangrijk deel uit vragen stellen, inspireren. Ook doorgewinterde ontwikkelaars kun je door de juiste vragen te stellen en inspirerende voorbeelden te laten zien, meekrijgen.”

Deze studie heeft bij hen tot herwaardering van hout als bouw materiaal gezorgd, zegt Nina. Hout past uitstekend bij circulair bouwen: “Het bos in Europa groeit met 764 miljoen kuub per jaar. Met 60% van die aanwas kan elke 2,7 seconde een Euromast worden gebouwd. Door utopisch denken kun je mensen laten schakelen.”

ROTTERDAM CIRCULAIR

Een van de ambities van Rotterdam is dat circulariteit de maatstaf is in 2030. Zuinig zijn op het gebruik van grondstoffen en het steeds opnieuw gebruiken van producten. Want de afvalberg groeit en het klimaat verandert, terwijl de grondstoffen op raken. Deze Rotterdamse ambitie staat niet op zichzelf maar sluit aan bij de Roadmap Next Economy en de koers van het Rijk voor Nederland Circulair.

ROTTERDAMSE AANPAK

Hoe we er komen, ontdekken we gaandeweg. Samen, want de kennis van alle partijen is nodig. Het vraagt om anders te kijken naar de stad, de industrie en de haven, om een andere manier van denken en doen. Het draait om nieuwe ideeën, om innovatie en experimenteren. Rotterdam Circulair wil de samenwerking en kennisdeling versterken en de beweging versnellen.

Meer weten, zelf een initiatief opzetten of inspiratie opdoen? Kijk op www.rotterdamcirculair.nl.